

RAAHEN SEUDUN LUONNONYSTÄVÄT RY.

Pohjois-Pohjanmaan liitto
maakuntakaava@pohjois-pohjanmaa.fi

Asia Kannanotto ; Hanhikiven uraanivoimalaitosalueen ydinvoimamaakuntakaava

Yleistä

Hanhikiven alue on merkittävä maankohoamisrannikon suojelukokonaisuus. Yhtä laajoja yhtenäisenä säilyneitä maankohoamisrannikon metsäalueita ei Pohjois-Pohjanmaalla juuri ole. Hanhikiven alueella on rantaluontotyyppien lisäksi varsin edustavia maankohoamisrannikon lehtoja, pieniä luhtia ja korpia. Lisäksi alueelta löytyy muita lakisääteisesti suojeltuja kohteita kuten merenrantaniittyjä ja kluuveja. Hanhikiven alue on merkitty luonnon monikäytön kehittämisen kohdealueeksi Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa, jossa on myös merkintä valtakunnallisesti arvokkaasta muinaismuistosta sekä maisemakallioalueesta. Hanhikiven alue rajoittuu osin (Parhalahdi- Syölätinlahti)-Heinikarinlammen Natura-alueeseen.

Todettakoon, että kohdassa 1.4.3. maisema ja luonnonympäristö väitetään, että korkeimmat kohdat olisivat noin 5 metriä. Karttatietojen perusteella alue on vähäisiä nyppylöitä lukuun ottamatta alle 2.5 metriä merenpinnasta. 5 metrin käyrä on noin 4 km päässä niemen kärjestä.

Raahen kaupungin ja Pyhäjoen kunnan yleis- ja asemakaavaluonnoksessa ei ole noteerattu voimassa olevan maakuntakaavan maankäyttövarauksia mitenkään. Voimassa olevassa maakuntakaavassahan Hanhikivenniemi on rajattu luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeäksi alueeksi.

Kaikissa kaavamuuodoissa kaavan on täytettävä sisältövaatimukset. Ne ovat vaikuttaneet olemassa olevan kaavan ratkaisuihin. Nyt kun ne menevät uusiksi on kaavassa pohdittava mm. miten maankohoamisrannikon arvot jatkossa turvataan.

Suojelupäätökset eivät voi olla väliaikaisia. Luonnon köyhtyminen on kestävän kehityksen tavoitteiden mukaan päätetty pysäyttää. Vesienhoitolain mukaan vesien nykyinen tila ei saa huonontua ja niiden on saavutettava hyvä ekologinen tila vuoteen 2015 mennessä.

Luonnonsuojelu

Hanhikiven maa-alasta on suojelun piirissä noin 63 %. Maa-alasta runsaat 170 hehtaaria suojeltiin vuosien 2005-2006 aikana Merestä Metsäksi –hankkeessa luonnonarvokauppasopimuksin, ympäristötukisopimuksin sekä ostamalla maata valtiolle. Muilla tavoilla suojeltuja alueita on noin 110 hehtaaria.

Kaikki Merestä Metsäksi –hankkeessa suojellut kohteet edustavat maankohoamisrannikon sukkessiometsiä. Se on Pohjois-Pohjanmaan rannikon ainutlaatuinen luontotyyppi.

Hanhikiven kallioalue on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi. Sen arvokkain ja yhtenäisin alue tuhoutuu rakentamisalueella.

Muinaismuistot, muinaisjäännökset ja kaavoitus

Hanhikivi on kiinteä muinaisjäännös, rajamerkki historialliselta ajalta. Se on määritelty valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi ja sitä suojaa muinaismuistolaki (295/63).

Muinaisjäännökset on merkittävä kaavaan, koska se edesauttaa niiden suojelua. On yleisen edun mukaista, että kaava antaa oikean kuvan maankäytön mahdollisuuksista. Kaavoittaja vastaa siitä, että muinaisjäännökset huomioidaan kaavoituksessa asianmukaisesti. Jo kaavoitusta suunniteltaessa tulee selvittää, saattaako hankkeen toteuttaminen tulla koskemaan kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Maankäytön suunnittelussa tulee huomioida myös muinaisjäännöksen ympäristö. Muinaismuistolain mukaan kiinteään muinaisjäännökseen kuuluu sellainen maa-alue, joka on tarpeen jäännöksen säilymiseksi sekä kohteen laadun ja merkityksen kannalta välttämättömän tilan varaamiseksi sen ympärille. Museoviraston mukaan olisi tärkeää, että kohteiden ympärille saataisiin maaston tai historiallisen yhteyden mukaan määräytyvä luonnollinen suoja-alue.

Alueella on mm. Vanhakartano. Tältä Ruotsinvallan ajalta peräisin olevan sotilasvirkatalon sijaintipaikalta on löydetty sen aikaista rahaa, kupariplootuja, joista 20 kappaletta on nähtävissä Raahen museossa. Plootut ovat vuosilta 1710-1751. Muitakin muinaisjäännöksiä on kartoittamatta.

Vedenalaiset tutkimukset mahdollisten muinaismuistokohteiden osalta on tekemättä. Alueella tiedetään mm. haaksirikkoutuneen useita laivoja.

Alueen toimijoiden tavoitteet

Uraanivoimalahanketta perustellaan ennusteilla tulevasta sähkön tarpeesta. Kaikki ennusteet perustuvat energiateollisuuden laskelmiin, jotka ovat selvästi suurempia kuin mitä hallitus on energia- ja ilmastostrategiassaan linjannut Suomen tavoitteiksi. Vuoden 2008 kulutustoteutuma oli 3,8 % alempi kuin vuonna 2007. Vähentämistrendi jatkuu kun valaistus siirtyy nykytekniikalle ja suuria kuluttajia poistuu ”markkinoilta” (puunjalostustehtaita). Uusiutuvien osuutta lisätään hallituksen energia- ja ilmastostrategian mukaan sähköntuotannossa (n. 4%, 3 – 4 TWh).

Fennovoima väittää, että sillä ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa Suomen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen, joista tuleva sähkön tarve riippuu. Osakkaidensa sähkönkulutukseen sillä kuitenkin on halutessaan mahdollista vaikuttaa. Sähköenergian säästö/tehostamistoimia ei tehdä systemaattisesti vaan muiden investointien yhteydessä. Energiatehokkuussopimusten olisi aika ruveta tuottamaan konkretiaa pelkän tutkimisen ja hymistelyn sijaan. Teollisuudessa on edelleen satojen MW:ien säästöpotentiaalit. Tässä maassa palaa tievalaistuksia kesäöinä ilman mitään tarvetta satojen kilometrien matkoilla.

Väite, että uusi ydinvoimalaitos vähentäisi sähkön tuontia, on heppoinen. Sähkömarkkinat toimivat niin kuin markkinat toimivat. Sähkö ostetaan sieltä, mistä se edullisimmin saadaan. Markkinat laajenevat jo tänä vuonna Keski-Eurooppaan. E.ON myy omistamansa osuuden (34%, 510 – 850 MW), sinne mistä paras hinta saadaan. Sitä ei estä hallituksen energiasstrategiassaan ottama kanta, että periaatepäätöstä harkittaessa lähdetään siitä, ettei ydinvoimaa rakenneta maahamme sähkön pysyvää vientiä silmälläpitäen.

Hankkeen perusteleminen sähkönkulutuksen jatkuvalla kasvulla on virhearvio. Sähkön kulutuksen jatkuvan kasvun sijaan Suomella on yhteiskunnallinen tarve taittaa kasvu nopeasti. Ruotsi on siinä onnistunut ja muitakin näyttöjä on olemassa.

Hallituksen energia- ja ilmastostrategian tavoite on rajata sähkönkulutus 98 TWh vuodessa vuoteen 2020 mennessä.

Vaikutukset maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon

Uraanivoima ei ole hiilidioksidineutraalia kuten kohdassa väitetään. Itse voimalaitoksen hiilipäästöt voivat olla vähäisiä. Mutta polttoaineena käytettävän uraanin tuottamiseen tarvittava kaivostoiminta ja rikastaminen, väkevoittaminen sekä kuljetukset ympäri maapalloa aiheuttavat huomattavat hiilipäästöt.

Työmaa-aikaisen parakkikylän sijoitus

Energiahuollonalue EN-2 on siirrettävä kauemmas Takarannan luonnonsuojelualueesta, josta osa on asemakaavan luonnoskuvassa jätetty jostain syystä merkitsemättä.

Parakkikylän sijainti tulee osoittaa lähemmäs valtatie 8:aa. Suojelualueiden säilyminen on uhattuna rakentamisen lisäksi erilaisista kulttuureista tulevan monikansallisen työvoiman taholta. Miten valvotaan/rajataan liikkuminen suojelualueilla?

Tievaihtoehdot

Tien toteuttaminen eteläisellä vaihtoehdolla häiritsisi asutusta vähiten. Vaihtoehto on VE2 kiertäen Heinikarinlammen Natura-alueen pohjoispuolelta mahdollisimman etäältä. Hietakarinlahti on ohitettava eteläpuolelta.

Kantaverkkoyhteys

Sähköjohdot on vietävä maakaapelina vähintään Hietarinkarinlahden kohdalla

Kantaverkon liittymisjohdot tulevat olemaan selvästi alueen puuston yläpuolella. Tällöin varsinkin muuttoaikana lintujen törmäysriski on erittäin suuri, koska linnut ovat laskeutumassa tai nousemassa Hanhikiven molemmilla puolilla tapahtuvan lepäämisen vuoksi. Vilkkaimpana muuttoaikana alueella liikkuu tuhansia lintuja vuorokaudessa. Lintujen törmäämiset johtoihin aiheuttavat myös sähkönjakelulle keskeytyksiä ja ovat siten riski myös laitokselle.

Riskialteimman alueen (Laitokselta - Hietakarinlahti – Takaranta – 8-tie) kohdalla johdot olisi syytä olla maakaapelina. Tällöin myös johtokäytävä (100-150 m) supistuisi oleellisesti (< 20 m) ja linjaus voitaisiin tehdä laitokselle tulevaa tienvartta pitkin

Vaikutus luontoon ja luonnonympäristöön

Linnusto

Koska kaava-alue sijoittuu erittäin arvokkaalle linnustoalueelle, johon Hanhikivenniemen lisäksi kuuluvat myös Parhalahden - Syölätinlahden alue sekä Kultalanlahden alue, olisi linnustoarvojen asianmukainen kartoitus ollut välttämätöntä.

Tämä aluekokonaisuus on Raahan lintuharrastajien Surnia ry:n (suull.) mukaan linnustoarvoiltaan arvokkain Raahan seudulla. Alueella on tärkeä merkitys niin lintujen pesimäalueena kuin muuttoalueena.

YVA-Luontoselvityksen kartta s. 4 rajaus kattaa vain Hietakarinlahden länsipuoleisen osan niemeä ja voimalinjan, kun kaava-alueessa rakennelmia mahdollistetaan sijoitettavan selvästi laajemmalle alueella.

Pesimälinnusto täytyy selvittää paljon laajemmalla alueella kuin ydinvoimalan suoranaiselta toiminta-alueelta, koska linnut ovat liikkuvia eliöryhmiä, esim. monet lajit hakevat ruokaa useiden kilometrien etäisyydellä pesimäpaikasta. YVA-selvityksen yhteydessä on tehty yksi ainoa linjalaskenta. Linjalaskennalla saadaan käsitystä vain yleisten metsälintulajien runsaussuhteista. Selvityksen painopiste on juuri väärä.

Metsälinnuston kartoituksessa olisi pitänyt keskittyä suojelullisesti arvokkaisiin lajeihin, mutta sitäkin tärkeämpää olisi ollut vesi- ja rantalinnuston kartoitus, jotka ovat linnuston kokonaisarvon kannalta tärkein osa Hanhikivellä. Lisäksi on käytetty suppeita ja osin vanhentuneita lähteitä, joista yksikään ei ole laskentoihin perustuva linnustaselvitys.

Muutonaikaisia laskentoja ei ole tehty selvityksessä laisinkaan. YVA-selvitys antaa alueen linnustoarvoista täysin virheelliseen kuvan, koska se on täynnä puutteita ja asiavirheitä (Raahen lintuharrastajat Surnia ry, suull.).

Yleisilmeeksi jääkin vähättelevä kuva. Hietakarinalahden linnustoa on jonkin verran mainostettu, mutta arvokkaita kohteita eri puolella niemeä on paljon laajemmin. Myöskään minkäänlaista alueen kokonaisarvon tarkastelua ei ole tehty, kun juuri tällaisessa tarkastelussa korostuisi Hanhikiven kansainvälisen/kansallisen/maakunnallisen arvon merkitys. Tärkeys johtuu lintujen muuttoreitistä Hanhikiven niemen yli. Alueen yli kulkee muutto pohjoisen tundra-alueelle.

Lisäksi lintujen suojelualueisiin Takarantaan ja Natura-alueeseen kohdistuisivat ydinvoimalahankkeen toteutuessa suuret muutokset välillisten vaikutusten kautta, vaikka ne itse kaavassa olisi rajattu toiminta-alueen ulkopuolelle. Jo rakennusvaiheessa tuhot olisivat mittavat.

Asiaa on käsitelty perusteellisemmin seuraavissa lausunnoissa: Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus YVA-selostus lausunto, Raahen seudun lintuharrastajat Surnia ry ja Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry YVA-selostus lausunto

Kasvillisuus, hyönteiset ja muut pieneliöt

Hanhikivenniemellä on monipuolinen ja arvokas kasvillisuus. Niemi on maankohoamisrannikkoa ja siellä on hyvin erilaisia biotooppeja. Leimaa antavia alueelle ovat meren läheisyyden takia nimenomaan merenrannoilla ja merenrantalehdoissa viihtyvät kasvilajit. Alueella sijaitsee myös arvokkaita kluuvijärviä, joissa on monipuolinen kasvillisuus. Hanhikivenniemi ja Takarannan – Kultalanlahden alue ovat säilyneet suhteellisen luonnontilaisina.

Jäähdytysvesien lämpökuormasta johtuen rannoilla kasvava järviruoko tulee lisääntymään ja valtaa alaa muilta kasveilta, minkä seurauksena rantojen umpeenkasvu kiihtyy. Tämä on selvä uhka harvinaisille ja uhanalaisille kasvilajeille, jotka vaativat avointa kasvuympäristöä. Erityisesti häviämisaarassa alueelta ovat direktiivilajit upossarpio (*Alisma wahlenbergii*) ja ruijanesikko (*Primula nutans* var. *jokelae*).

Kattavammat kasvillisuusselvitykset on tehtävä koko laitoksen vaikutusalueelle eli on selvitettävä mitä vaikutuksia laitoksen jäähdytysvesillä on Kultalanlahden alueella.

Selvityksistä ei käy mitenkään ilmi, että alueella olisi tehty selvityksiä sieni-, käpä-, jäkälä- ja sammallajistosta eikä myöskään hyönteisistä ja muusta pieneliöstöstä. Alueen monimuotoisuuden ansiosta on todennäköistä, että alueella esiintyy edellä mainituista eliöryhmistä uhanalaisia lajeja. Vesikasvillisuudesta selvityksessä ei ole minkäänlaisia tietoja, vaikka jäähdytysvedet tulevat muuttamaan alueen vesistön tilaa radikaalisti.

Kasvillisuusselvityksissä mainitaan alueella aiemmin havaittua lajistoa, mutta esimerkiksi alueella kasvava ahonoidanlukkoa ei selvityksen mukaan ole löytenyt. Lajin esiintymisestä alueella on kuitenkin varma havainto 15.6.2008, jolloin Hanhikivellä retkeiltiin valtakunnallisena luonnonkukkapäivänä.

Kallioperä ja Maaperä

Arvokkaan Hanhikiven kallioalueen yhtenäisin alue tuhoutuu rakentamisalueella.

Geologiset tutkimustulokset puuttuvat. Tiedossa on, että alueella on syyskesän 2008 aikana tehty geologisia kairauksia, mutta julkisuuteen tuloksia ei ole annettu!

Uraanivoimalaitoksen tuottamalle korkea-aktiiviselle jätteelle ei ole maailman laajuisestikaan pystytty esittämään luotettavaa ratkaisua, eikä siihen ole pystynyt Fennovoimakaan!

Posiva ilmoittaa YVA- lausunnossaan, että se varautunut vain TVO:n ja Fortumin jätteisiin.

Poikkeus- ja onnettomuustilanteiden vaikutukset

Yksi näkökulma, jota kaavassa pitäisi tarkastella maankäytön kannalta, on se mahdollisuus, että sattuu erittäin vakava onnettomuus. Minne pyhäjokelaiset tai Raahe siirretään? Miten käy Rautaruukin? Mitkä ovat taloudelliset seuraukset? Toiseksi pahimman kategorian mukaisenkin onnettomuuden sotkut lienevät melkoiset. Mitä siitä seuraa? Kaavan tekijöiden ja hyväksyjien olisi mietittävä niitä kysymyksiä, ja vaikutukset olisi esitettävä kaavavaihtoehdoissa. Vastuun kantajia ja sotkun siivoajia olemme nykyisin voimassa olevien lakien ja sopimusten mukaan kuitenkin me, kansalaiset, eivät voimayhtiöt.

0-vaihtoehto ja ehdotuksia alueen muunlaisesta ”hyödyntämisestä”

Hanhikiven alue lähialueineen on arvokas sekä luontoarvoiltaan, että kulttuurihistoriallisesti (esim. vanha Kalaranta, Liminkaoja, Hanhikivi, Vanhakartano, Luonnonsuojelualueet, arvokkaat, ainutlaatuiset kallioalueet). Maannouseman historia näkyy Hanhikiven alueella moninaisesti ja on tutkimuksellisesti ja historiallisesti merkittävä luontoarvo.

Näitä arvoja tulisi hyödyntää virkistyskäytön ohella. Kalajoen Hiekkasärkkien alueella leiriytyy kymmeniätuhansia matkailijoita. Tässä ryhmässä on varmaankin luontomatkailijoita.

Luontopolkuverkosto merkittyine reitteineen, nuotio- leiripaikkoineen sekä lintutornit sopiviin paikkoihin ohjaavat kulkijat luonnon kannalta vähiten haittaa aiheuttaville reiteille.

Hanhikiven alue on luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta rikkaampi kuin esim:

Liminganlahden alue.

Voimassa olevassa maakuntakaavassa on todettu alueen korkeat luontoarvot. Voimalaitoshankkeen toteutuessa nämä ihmisten henkistä hyvinvointia parantavat arvot menetetään, ja niitä ei saada ikinä takaisin.

Luontoselvitykset ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnit (selvitykset) eivät vakuuta luotettavuudellaan. Maakuntakaava-aineisto perustuu pitkälti Fennovoiman maksamaan ja Pöyry Oy:llä teettämään YVA-selvitykseen (sama konsultti laatii kuntakaavat).

Jälleen kerran näyttää siltä, että iso hanke vain jyrää alleen kaiken, ja arvokkaan suojellun saa unohtaa. Pitääkö Raahen seutukunnan arvokkain ja lähes luonnontilassa oleva alue tuhota lopullisesti teollisuusalueeksi?

Edellä esittämiimme seikkoihin perustuen olemme sitä mieltä, että 25.8.2006 lainvoiman saanut maakuntakaava toteuttaa parhaiten Hanhikiven niemen alueella korostuvia luonto- ja kulttuuriarvoja sekä virkistyskäytön kehittämistä.

Raahen Seudun Luonnonystävät ry

Kauno Siltala pj